

Rozsudek Nejvyššího soudu Spojeného království k náležitě péči námořního dopravce o zásilku

The Supreme Court of the United Kingdom ze dne 5. 12. 2018, sp. zn. [2018] UKSC 61, European Transport Law 2019, s. 84

Nejvyšší soud Spojeného království se v případě Volcafe Ltd a spol. v. Compania Sud Americana De Vapores SA zabýval důkazním břemenem odesílatele při žalobách proti dopravci za ztrátu či poškození zboží a výkladem povinností dopravce při nakládání se zásilkou řádným a pečlivým způsobem dle Mezinárodní úmluvy o sjednocení některých pravidel ve věci konosamentů 1924 (dále jen „Haagská pravidla“).

Společnost Volcafe Ltd a dalších 5 společností se jako žalobci domáhali náhrady škody za poškozené zásilky po žalovaném dopravci Compania Sud Americana De Vapores. Žalobci byli oprávnění držitelé a majitelé konosamentů pro devět různých zásilek balené kolumbijské kávy s místem odeslání Buenaventura, Kolumbie mezi 14. 1. 2012 a 6. 4. 2012 na více lodích vlastněných žalovaným dopravcem s místem doručení Brémy, Německo. Zásilka zrnkové kávy byla naložena v pytlích do celkové 20 neventilovaných kontejnerů. Tyto kontejnery byly překládány na cestě do Německa v Balboa, Panama a vyloženy v přístavech Rotterdam, Hamburg a Bremerhaven, aby následně byly přepraveny po zemi do Brém. Pro každou zásilku byl vystaven konosament pro celou přepravní trasu z místa odeslání až do místa určení.

Kávová zrna balená pro přepravu v pytlích mohou být a také obvykle jsou přepravována buď ve ventilovaných či neventilovaných kontejnerech, přičemž v tomto případě žalobci požadovali neventilované kontejnery, což bylo uvedeno i na vystavených konosamentech. Zrna kávy jsou svou povahou hygroskopická, takže pokud jsou přepravována v neventilovaných kontejnerech z teplejšího podnebí do chladnějšího podnebí, emitují vlhkost, která následně kondenzuje na stropě a bočních stěnách kontejneru, z nichž pak teče zpět na zásilku, která vlhne. Aby se zabránilo poškození zásilky vlhkostí, bylo v roce 2012 běžnou obchodní praxí umístit kolem pytlů s kávou materiál absorbující vlhkost, např. kraftový papír.

Všechny vystavené konosamenty podléhaly anglickému právu jako právu rozhodnému, a tedy i anglické

jurisdikci, rovněž zahrnovaly použití Haagských pravidel a podmínek LCL¹/FCL². Z toho vyplývá, že dopravce byl odpovědný za přípravu kontejnerů pro přepravu zásilky a nakládání pytlů s kávovými zrny do těchto kontejnerů.

Při vykládce zásilky v Brémách bylo příjemcem zjištěno poškození zásilky vlhkostí v 18 kontejnerech z celkového počtu 20 kontejnerů. Kávová zrna byla poškozena právě vlivem vlhka způsobeného kondenzací na stěnách kontejneru. Žalobci podali proti dopravci žalobu na náhradu škody způsobené na zásilce, a to porušením povinností dopravce dodat zásilku neporušenou ve stavu dle konosamentu a porušením čl. 3 odst. 2 Haagských pravidel, tedy *povinnost dopravce postupovat řádným a pečlivým způsobem při nakládce, manipulaci, ukládce, přepravě, úschově, opatrování a vykládce přepravovaného zboží*. Žalobci dovozovali nedbalost dopravce ze skutečnosti, že tento neužil kraftového papíru k ochraně zásilky, i když věděl, že jde o zásilku kávových zrn v neventilovaném kontejneru. Dopravce se naopak dovolával liberačních důvodů dle čl. 4 odst. 2 písm. m) Haagských pravidel, kdy *dopravce, ani loď neodpovídá za ztrátu nebo poškození vznikající nebo vyplývající z úbytku na objemu či váze nebo jakékoli jiné ztráty anebo poškození vzniklého ze skryté vady, zvláštní povahy nebo přirozené vadnosti zboží*. Dodal, že kávová zrna nebyla schopna odolat běžné úrovni kondenzace vlhkosti, která se vytváří při každé takové plavbě, na což reagovali žalobci vyjádřením, že jakákoli přirozená vlastnost vedla ke škodě jen proto, že dopravce zanedbal své povinnosti.

¹ Less than Container Load podmínka – jde o sběrný kontejner, který je tvořen více zásilkami od různých odesílatelů, využíváný k námořní přepravě drobných zásilek, které nevyžadují kapacitu celého kontejneru.

² Full Container Load – celokontejnerová přeprava, kdy odesílatel svou zásilkou zaplní celý kontejner.

Obchodní soud v Londýně jako soud prvního stupně rozhodl, že dopravce není zatížen důkazním břemenem, které by musel unést, a to v tom smyslu, že by musel prokázat, že poškození zásilky bylo způsobeno bez ohledu na jeho nedbalost či v důsledku zvláštní povahy zboží. Existovala pouze faktická domněnka, že škoda na zásilce, zjištěná při vykládce, byla způsobena nedbalostí dopravce. Soud prvního stupně uzavřel své rozhodnutí s tím, že káva v pytlích může být přepravována z teplého do chladného podnebí bez poškození, a to i v neventilovaných kontejnerech, ovšem při současném použití kraftového papíru dostatečné tloušťky. Z předložených důkazů nevyplývalo, jaká hmotnost papíru a případně kolik vrstev bylo použito, až na jednu fotografii, na které byla vidět pouze jedna vrstva kraftového papíru. Dále nebylo prokázáno, jaká tloušťka papíru by měla pro daný počet vrstev být použita, aby se zabránilo poškození kávových zrn kondenzací, a ani v tomto neexistuje obecně přijímaná obchodní zvyklost. Žalobce se proti rozhodnutí Obchodního soudu odvolal, přičemž odvolací soud potvrdil rozhodnutí soudu prvního stupně. Žalobce se proto dovolal k Nejvyššímu soudu Spojeného království.

Nejvyšší soud Spojeného království naznal, že Haagská pravidla musejí být vykládána s přihlédnutím k pravidlům *common law* týkajícím se úschovy, u které existují dva základní principy. Schovatel má pouze omezenou povinnost péče o převzatou věc, ale zároveň je na schovateli, aby nesl důkazní břemeno v případě prokázání neexistence jeho nedbalosti. Na smlouvu o přepravě uzavřenou podle Haagských pravidel se budou přiměřeně aplikovat pravidla smlouvy o úschově, proto platí i výše uvedené principy, leda by byly vyloučeny přímo Haagskými pravidly.

Haagská pravidla tyto principy nevylučují, jde sice o kompletní soubor pravidel, co se týče předmětu jejich úpravy, ale nejsou souborem vyčerpávajícím. Haagská pravidla tak například neřeší, a to ani obecně, povinnost unést důkazní břemeno, která tedy zůstává v souladu s obecnými pravidly mezinárodního práva soukromého ponechána na rozhodném právu určeném dle sídla rozhodujícího soudu (*lex fori*). Stejně jako v případě úschovy upravené v *common law*, je v případě přepravy dle Haagských pravidel dopravce povinen postupovat řádným a pečlivým způsobem při nakládce, manipulaci, ukládce, přepravě, úschově, opatrování a vykládce přepravovaného zboží. Této povinnosti dopravce dle čl. 3 odst. 2 Haagských pravidel odpovídá povinnost dopravce unést důkazní břemeno o neexistenci nedbalosti. Tento závěr je podpořen vztahem mezi články 3 a 4 Haagských pravidel. Článek 4 Haagských pravidel tedy pokrývá ta nedbalostní jednání a opomenutí dopravce,

kteřá by v opačném případě byla považována za porušení povinnosti dopravce postupovat řádným a pečlivým způsobem. Bylo by proti logice věci, že by Haagská pravidla ukládala dopravci povinnost dokázat liberační důvod dle čl. 4 a zároveň odesílateli povinnost dokázat dopravní porušení čl. 3 odst. 2 Haagských pravidel.

Pokud jde o článek 4 Haagských pravidel, dopravce se nemůže dovolávat těchto liberačních důvodů, pokud byly způsobeny následkem jednání či zavinění dopravce nebo jednání či zavinění jeho zmocněnců nebo osob v jeho službách. Dopravce musí prokázat skutečnost, ze kterých vyplývá nejen to, že tento liberační důvod existoval, ale také to, že vedl ke škodě na zásilce. Z uvedeného vyplývá, že dopravce nese důkazní břemeno o skutečnosti, že některý z uvedených liberačních důvodů nebyl způsoben nedbalostí dopravce.

V případě liberačního důvodu uvedeného v čl. 4 odst. 2 písm. m) Haagských pravidel, tedy, že poškození zásilky vzniklo nebo vyplývá z úbytku na objemu či váze nebo jakékoli jiné ztráty anebo poškození vzniklého ze skryté vady, zvláštní povahy nebo přirozené vadnosti zboží, je testem skutečnost, zda byla zásilka v takovém stavu, aby přestála běžné události, které mohou při přepravní cestě nastat, a zároveň o možnosti aplikace takového liberačního důvodu rozhodne zachování určité předpokládané úrovně řádné péče dopravcem. Pouhá náchylnost kávových zrn k uvolňování vlhkosti není jeho skrytou vadou, pokud by dopravce při nakládce postupoval řádným a pečlivým způsobem, tedy zásilku kávových zrn obalil kraftovým papírem pohlcujícím vlhkost, což by zásilku ochránilo před poškozením.

Nejvyšší soud Spojeného království tak vyhověl žalobcům a uznal, že pokud bylo zboží naloženo ve zjevně dobrém stavu a následně dorazilo na místo vykládky poškozené, zakládá tato skutečnost oprávněnému nárok na náhradu škody proti dopravci plynoucí z povinnosti dopravce postupovat při nakládání se zásilkou řádným a pečlivým způsobem v souladu s čl. 3 odst. 2 Haagských pravidel. Dopravce, který se dovolává jednoho z liberačních důvodů v souladu s čl. 4 odst. 2 Haagských pravidel, podle kterého neodpovídá za ztrátu nebo poškození zboží (v tomto případě se dopravce dovolával skryté vady zboží) musí prokázat, že je tato výhrada použitelná na konkrétní skutečnost. Pouhý fakt, že zásilka je typicky předmětem zhoršení, když zrna kávy jsou hygroskopická a mohou vypouštět vlhkost, jak okolní teplota klesá, může zakládat liberační důvody spočívající v přirozené povaze zboží, pokud však tyto následky nemohou být odvráceny řádnou péčí dopravce.

«